

De liemers

Verbondenheid in kerken

Inhoudsopgave		Voorwoord
Voorwoord	Blz. 2	<p>Dit blad wordt u eenmalig aangeboden door de zes samenwerkende PKN kerken in de Liemers. Al enige tijd werken deze kerken nauwer samen. We zien dat op veel plekken de bestuurskracht aan het afnemen is. Het organiseren van bepaalde activiteiten samen, verlicht het werk van vrijwilligers. Bovenal wil iedereen graag betrokken blijven op de eigen vierplek. Een kerngroep met vertegenwoordigers uit de zes kerken is een zoektocht ingezet naar nieuwe manieren van samenwerken. Ontdekken hoe door samenwerking vrijwilligerswerk en kerkelijk werk in de kerken lichter kan worden. Zorgen dat ook in de toekomst mensen actief willen en kunnen meedoen in de kerken. Daarover praten wij u graag bij in dit blad.</p> <p>Deze uitgave bevat van elke kerkgemeenschap een beschrijving. Hierin zijn de overeenkomsten en de eigenheid van elke plek terug te lezen. We praten u bij over wat er al gezamenlijk aan activiteiten is gedaan en loopt. De voorzitter van de kerngroep, Bert Meijers geeft in een interview inzicht in de gezette stappen door de besturen van de kerken. U leest daarin ook waar we nu staan. Emeritus ds. Leen den Besten geeft een beeld van het protestantisme in de Liemers.</p> <p>De zoektocht gaat door en zal zeker nog enige tijd vergen. We zien uit naar een toekomstige bestendige samenwerking van de zes kerken in de Liemers. Een samenwerking waarin iedereen zich kan herkennen en thuis voelen.</p> <p>Namens de redactiegroep en de kerngroep,</p> <p>Eric van der Wal</p>
Bert Meijers	Blz. 3	
Wat doen wij al samen	Blz. 7	
Hoe maken wij het samen lichter?	Blz. 9	
Kerk Didam	Blz. 10	
Kerk Duiven	Blz. 12	
Kerk Lathum	Blz. 14	
Kerk Lobith	Blz. 16	
Kerk Westervoort	Blz. 18	
Kerk Zevenaar	Blz. 20	
Leen den Besten	Blz. 22	
Colofon	Blz. 24	

“Samen dromen van aanstekelijke kerk zijn in de Liemers”

Interview met Bert Meijers, voorzitter kerngroep

De aanleiding tot samenwerking.

Tot enkele jaren geleden waren de kerken echt afzonderlijke gemeenschappen, terwijl ze van binnen sterk op elkaar lijken. Lathum heeft in 2017 het initiatief genomen om te polsen of er belangstelling was voor samenwerking. Vanaf dat moment komen de moderamina (bestuur van de kerkenraden, IB) 2 x per jaar bij elkaar om ervaringen en informatie uit te wisselen, maar daar bleef het bij.

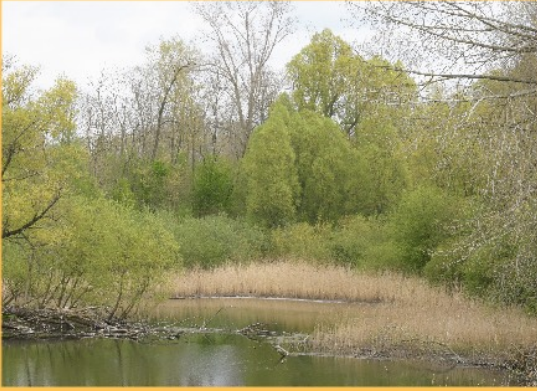
Bert: 'Paul Vlaardingerbroek, voorzitter van de PKN Duiven, vroeg begin 2017 aan Marcel Zijlstra uit Didam en mij om als verkenners te onderzoeken of er behoefte aan verdere samenwerking was. Bijvoorbeeld op het gebied van liturgie, pastoraat, diaconaat, jeugdwerk. Die opdracht lag me wel. Ik was destijds in Zevenaar ooit al betrokken bij de samenwerking tussen de diaconieën van de hervormde en gereformeerde kerk. Dat hebben we toen in een middag op poten gezet, omdat bleek dat er veel overeenkomsten zijn. Marcel en ik merkten in het begin dat er van een

gevoel van noodzaak tot samenwerking nog niet meteen sprake was. Die kwam tijdens onze verkenning pas boven tafel.

De grootste uitdaging waar de zes Liemerse kerken zich voor gesteld zien is niet zozeer het geld maar de menskracht en kennis om de kerken te besturen. De regelgeving neemt aan alle kanten toe en bij het besturen van een kerk komt heel wat kijken. De bestuurskracht vormt dus op (korte) termijn een risico. Hoewel dit per gemeente verschilt neemt het besef van urgentie toe. Daarom werd er al snel een kernteam geformeerd met vertegenwoordigers uit alle 6 gemeenschappen. Om een eerste stap te zetten hebben we in 2018 als verkenners gezamenlijk een intentieverklaring opgesteld, die met alle gemeentes is besproken en eind 2018 door alle gemeentes is ondertekend. Geen bindende afspraken maar wel met de intentie om te komen tot samenwerking”.

De 6 protestantse gemeentes in de Liemers (Didam, Duiven, Lathum, Rijnwaarden, Westervoort en Zevenaar) spreken uit dat zij vanaf nu (2018) elkaar willen vasthouden en op alle onderwerpen die daarvoor in aanmerking komen blijvend willen samenwerken.

Bert: "De vraag is en was wat voor soort kerk we willen zijn. Het streven was om de eigen vierplekken zo lang mogelijk overeind te houden. Een aantal thema's waarop we samen zouden kunnen werken mondden uit in een concreet werkplan. Het ging om concrete kansen voor samenwerking tussen onder meer de diaconieën, kerkrentmeesters, predikanten, jeugd."

Bert was o.a. te gast bij de kerkenraad in Zevenaar en er volgden diverse bijeenkomsten met het college van kerkrentmeesters om iedereen te informeren over de plannen. De predikanten dachten actief mee over ideeën rond pastoraat, liturgie en (nieuwe) vormen van kerk zijn die in de toekomst van een gezamenlijk optrekken van kerken bruikbaar

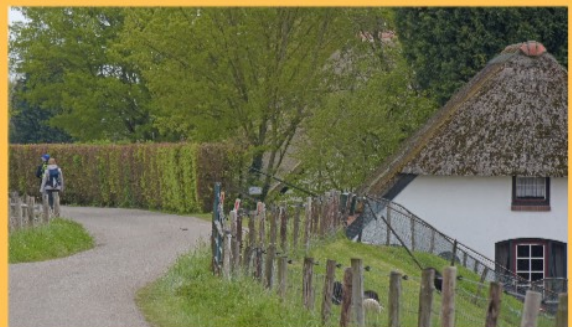
zijn.

Bert: "Met drie leden van de kerngroep hebben we eind 2020 aan elke gemeente de vraag gesteld of we inmiddels toe zijn aan een serieuze vervolgstap. Welk eindbeeld staat ons voor ogen? Hoe kunnen we centraal zaken regelen en toch de eigenheid van de verschillende kernen bewaren. Zodat we het bestuurlijk makkelijker maken voor de kernen. Sommige gemeentes willen sneller dan anderen, sommige willen verder gaan dan anderen. Daar moet een goed onderzoek en een helder plan voor komen".

Welke eindscenario's zijn er?

De kerngroep stelt nu voor drie mogelijke eindscenario's uit te werken waarover de kerkenraden eind 2021 beslissen. Het gaat om samenwerken of samengaan :

- * Een centrale samenwerkingsraad met in alle gemeentes een eigen kerkenraad met ambtsdragers.
- * Een centrale kerkenraad met wijkraden op lokaal niveau; dan heb je ook overal ambtsdragers nodig.
- * Een centrale kerkenraad met kernraden op lokaal niveau; dan heb je niet overal ambtsdragers nodig.

Bert: “Er is nog een mogelijkheid met alleen één centrale kerkenraad en geen raden per gemeente, maar die stellen we niet voor omdat dan lokaal de eigenheid van elke gemeente niet meer uit de verf kan komen.

De eerstkomende jaren lijkt in elk scenario een eigen ontmoetingsplek en predikant vooralsnog van groot belang en ook mogelijk. We willen het heft in eigen hand houden en bepalen hoe de PKN in de Liemers er uit gaat zien. Doen we niets dan gaan anderen, de landelijke PKN voor ons beslissen”.

Wat vinden de gemeenteleden van de samenwerking?

Bert: “Een gevoel van urgentie en een wenkend perspectief zijn beide nodig om de mensen mee te krijgen in ons proces. In de ene gemeenschap is er al meer gecommuniceerd dan in de andere. De redacties van de kerkbladen wisselen eigenlijk ook nog niet echt uit.

In de fase die nu komt is betere communicatie nodig door bijvoorbeeld eens per maand alle kerkenraden te informeren en elk kwartaal een bericht in de kerkbladen te plaatsen of gemeenteavonden te organiseren rond dit thema.

Plannen voor komend jaar

Bert vertelt dat 2021 een spannend jaar is. We moeten samen onderzoeken wat ons bindt en wat onze gezamenlijke droom is: doe ik als gemeente mee of (nog) niet. Oftewel hoe komen we samen tot een “aanstekelijke protestantse kerk”?

De bedoeling is een externe begeleider aan te trekken om te ondersteunen. Dat is kostbaar en vraagt om solidariteit tussen de gemeentes, want de één zit beter bij kas dan de andere.

Bert: “We moeten in het plan de balans zien te vinden tussen wat centraal geregeld kan worden en zorg voor de lokale kleur, met werkbare zelfstandigheid. De stuurgroep die gevormd wordt moet bestuurlijke slagkracht en een zekere beslissingsbevoegdheid hebben.

Het plan dat er eind 2021 ligt is belangrijk maar de weg ernaar toe is net zo belangrijk willen we iedereen meenemen in deze ontwikkeling”.

Bert vindt de kerngroep een fijne club die constructief en kritisch meewerkt aan hetzelfde doel: “En ons werk wordt echt wel gewaardeerd door de kerkenraden. Er zijn een aantal kleinere projecten die we als succes kunnen benoemen.

Het grootste succes is de groei van het onderling vertrouwen. De samenwerking is door de coronacrisis in een stroomversnelling gekomen. Neem de online Pinksterdienst met mooie beelden, zelfs met een drone gefilmd. Ook de gezamenlijke kerstviering is positief ontvangen door de kerkleden.

De gemeentes moeten eind dit jaar beslissen over welke richting verder uitgewerkt kan worden. Wat zou het prachtig en krachtig zijn als de nieuwe samenwerking de protestantse gemeenschap in de Liemers ook in de toekomst laat bloeien en vitaal houdt.

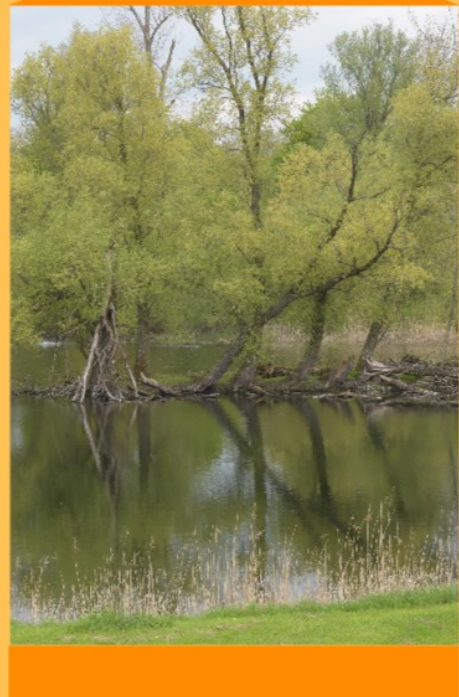
Bert Meijers (Wageningen, 1954) woont sinds 40 jaar in de Liemers. Eerst in Zevenaar en nu al langere tijd in Duiven. Hij is getrouwd met Marry. Ze hebben 3 kinderen en 6 kleinkinderen. Bert heeft jarenlang bij de provincie (waterbeheer) gewerkt maar is inmiddels met pensioen. Eric van der Wal en Irene Brinkman spraken met hem over de samenwerking van de Protestantse Gemeentes in de Liemers en de weg daar naartoe.

De zes moderamina van de betrokken kerkgemeenten sturen het proces van meer samenwerking. Daarbij geven zij opdrachten. Vanaf 2019 aan de Kerngroep en vanaf september 2021 aan de Stuurgroep.

Opdracht Stuurgroep:

De moderamina geven een opdracht aan een extern begeleider om de voordelen en nadelen van de drie scenario's uit te werken. De stuurgroep heeft als taak de extern begeleider te ondersteunen en te voorzien van de benodigde informatie, ideeën en analyses. Daarnaast bewaakt de stuurgroep dat de uitwerking binnen de lijnen van de opdracht vanuit de moderamina blijft. De stuurgroep meldt regelmatig terug aan de moderamina.

Wat doen we al samen

Stapsgewijs werken de zes protestantse kerken in De Liemers meer en meer samen. De Corona-tijd bracht een versnelling. Met Pinksteren 2020 konden we **online de diensten in de zes kerken volgen**. De Paaskaars ging van kerk tot kerk. In elke kerk was er een deel van de gezamenlijke Pinksterdienst. Wat een mooie manier om op afstand samen te zijn en samen kerk te zijn. Vrijwilligers uit de verschillende kerkgemeenschappen zorgden voor de opnames vanuit de lucht en in de kerk. Op technisch vlak delen vrijwilligers in de zes kerken onderling hun kennis en ervaring. Hoe neem je een online dienst op en zend je die uit via je website? Wat is er nodig aan technische apparatuur? Hoe krijg je het zichtbaar op de website? Zo helpen we elkaar enorm. In Corona-tijd zorgde dit er voor dat er in meer gemeenten online vieringen kwamen. Ondanks beperkende omstandigheden konden en kunnen zo meer kerkleden en gasten er in een viering toch bij zijn.

De zes Protestantse Gemeenten in de Liemers vertellen over de gezamenlijke activiteiten op de **gezamenlijke website** www.pkn-deliemers.nl. De websites van de afzonderlijke protestantse gemeenten zijn aan deze website gelinkt. Zo kunnen we makkelijk een kijkje nemen in de naburige protestantse gemeenten. Daarnaast zijn er berichten over activiteiten die voor iedereen interessant kunnen zijn.

Er is de **werkgroep Inspiratie, Bezinning en Ontmoeting**. De leden verzamelen of zetten activiteiten op die gemeenteleden kunnen inspireren en die zich richten op bezinning en ontmoeting. In 2019 lag er een boekje met het jaarprogramma 2019 – 2020. Zo was er in Duiven en Westervoort een Top 2000 kerkdienst, een filmavond in Zevenaar, Oost-Europese muziek in Lathum en spoorzoeken in Slangenburg bij Doetinchem. Door Corona kon in 2020 maar een deel van de geplande activiteiten doorgaan. Denk aan de vijf pelgrimswandelingen, de lezingen over

'katholieken en protestanten in de Liemers' en 'God vergeten: over geloof en dementie'. Vanaf 2021 komt informatie over zulke activiteiten op de website [pkn-deliemers](http://pkn-deliemers.nl). Afsproken is om deze activiteiten ook in de afzonderlijke kerkbladen en nieuwsberichten op de eigen websites onder de aandacht te brengen. Om elkaar beter te verstaan en te leren kennen gaan de **predikanten roulerend voor in de vieringen** in de zes kerken. Zo kan elke kerkgemeenschap kennis maken met de voorgangers uit de andere vijf protestantse gemeenten. De predikanten leren zo de sfeer en aanpak kennen van de vieringen elders in de Liemers.

De diaconieën spreken elkaar met enige regelmaat. Daardoor is er meer uitwisseling over de doelen waaraan wordt bijgedragen in de eigen omgeving of verder weg. Bijvoorbeeld inzet voor de voedselbanken. **Voor Zending, Werelddiaconaat en Ontwikkelings samenwerking** is er gemeenschappelijke inzet op acties. Dit versterkt de betrokkenheid daarbij uit protestants de Liemers.

Geïnitieerd vanuit Duiven is er een **pioniersproject** ingezet om de groep van **20 – 50 jarigen** op andere manieren te betrekken en toe te rusten. Dit op plekken anders dan alleen het eigen kerkgebouw. Hierbij zijn de vijf andere protestantse gemeenten in de Liemers met eigen inbreng en ideeën van harte uitgenodigd.

Het is fijn om kennis en ervaring met elkaar te delen en bezigheden gezamenlijk te ondernemen. Dat verlicht het werk van de actieve leden in de zinvolle activiteiten.

A photograph showing ten hands of various skin tones arranged in a circle, with their fingers pointing towards the center. In the center, a bright, glowing light source is visible, creating a lens flare effect. The background is a dark, textured blue-grey. The text "In verbondenheid met elkaar" is overlaid in the center of the image.

In verbondenheid met elkaar

Hoe maken we het samen lichter?

De verhalen van de zes protestantse kerken in de Liemers en het interview met de voorzitter kerngroep duiden een aantal ontwikkelingen:

- * De groei met nieuwe gemeenteleden neemt af;
- * De cultuurverschillen tussen generaties worden steeds groter en sterker gevoeld;
- * Bij het besturen van een kerkgemeenschap komt steeds meer kijken;
- * Menskracht en kennis om te besturen wordt schaarser;
- * Onderhouden van de eigen vier- en ontmoetingsplek vergt toenemend inspanningen van een steeds kleinere groep mensen;
- * Een predikant moet vele talenten in zich hebben om aan alle wensen te kunnen voldoen, terwijl ze voor minder dagen per week betaald worden aangenomen.
- * Veranderingen in de manier van organiseren en communiceren over activiteiten en vieringen vragen nieuwe en andere vaardigheden van vrijwilligers.
- * Vragen naar manieren om zich als kerkgemeenschap te verbinden met de mensen uit de buurt (wijken en dorpen) nemen toe.

Gelukkig worden steeds meer kerkmensen zich bewust van de sterk veranderende samenleving en de impact daarvan op de manier waarop mensen zich verbinden aan hun kerk. Zullen straks na corona nog meer mensen lossier komen te staan van de kerk?

De zes protestantse gemeenten willen door verbondenheid en samenwerking in de Liemers antwoorden vinden op deze ontwikkelingen. De inzet door vrijwilligers kan vanuit een samenwerking lichter worden. We noemen:

- * Je hoeft niet allemaal het wiel opnieuw uit te vinden;
- * Een aanpak in de ene gemeente kan een

- andere gemeente op nieuwe ideeën brengen;
- * Samen diaconale en pastorale vraagstukken delen, maakt het werken daarin makkelijker. Zo kun je kennis en ervaring delen, wat minder moeite kost van de individuele vrijwilliger;
- * Voldoen aan de toenemende regels om een kerk te besturen kan worden verlicht door het gezamenlijk (laten) uitvoeren van een aantal cruciale kerkelijke bureautaken;
- * Delen van activiteiten van vorming en toerusting verminderen de inspanningen van de vrijwilligers in elke kerkgemeente afzonderlijk. Met de werkgroep Inspiratie, Bezinning en Ontmoeting is dit al ingezet.
- * Door het delen van bestuurlijke en organisatorische taken, kunnen andere vrijwilligers (kerkleden en gasten) zich in kleine groepen of lossere verbanden bezighouden met wat zij in en voor hun geloofsgemeenschap willen doen.
- * Samenwerking biedt mogelijkheden om predikanten op hun talenten in te zetten op de voorliggende taken.

Durven we als zes Protestantse Gemeenten in de Liemers een antwoord te geven op de veranderingen die gaande zijn? Laten we de zes kerkgemeenschappen vooral zien als een plaats waar je mensen ziet opbloeien en waar relaties prioriteit hebben bij alles wat we samen organiseren.

Protestantse Gemeente Didam

Wat de toekomst brenge moge, mij geleidt des Heren hand. (Lied 913)

De geschiedenis van de protestantse gemeente te Didam gaat terug tot 1596, toen de eerste dominee, Pibo Ovitius van Abbema, werd aangesteld. Vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw is de gemeente een samengaan van hervormde en gereformeerde leden. Tot aan de vorming van de PKN was dit een proces, in een aantal fases, van samengaan naar eenwording. Didam was één van de eerste Samen op Weg (SoW) gemeentes.

Kenmerk van de gemeente

De protestantse kerk te Didam is een open, zorgzame en maatschappelijk betrokken gemeenschap, die Gods verhaal levend houdt voor en met iedereen.

De gemeente is pluriform wat betreft geloofsachtergrond en -beleving, maar ook wat betreft maatschappelijke visie.

Belangrijke kernwoorden zijn: **"vieren"** en **"samen"**.

Bij “vieren” is een belangrijke rol ingeruimd voor o.a.:

- * Verbondenheid met de traditie waarin we staan, met ruimte voor vernieuwing, zoekend naar een eigentijdse vertolking van de christelijke boodschap
- * De liturgie, deze is weldoordacht en qua inhoud en opbouw oecumenisch-protestants zang en muziek op hoog niveau.

Punten die bij “samen” een rol spelen zijn o.a.:

- * De eredienst is voor de gemeenteleden een belangrijke samenbindende factor, ondersteund door het koffiedrinken na afloop
- * De dienst aan de naaste dichtbij en veraf en het naar elkaar omzien in o.a. maatschappelijke organisaties
- * Een warm hart voor de oecumene
- * Het zoeken naar samenwerking zowel in Didam als in de buurgemeenten
- * Diverse werk- of taakgroepen, bemenst door vrijwilligers, die de kerkenraad ondersteunen in voorbereiding en uitvoering van activiteiten.

Meer informatie: www.pkn-didam.nl

Protestantse Gemeente Duiven

In 1990 is onze Duivense kerkelijke gemeente zelfstandig geworden vanuit een wijkgemeente uit Zevenaar en Westervoort.

Wij weten ons **geroepen om Gods koninkrijk te weerspiegelen en de verbinding te zoeken met de ander**; hierbij spreken wij mensen aan op het actief belijden van hun geloof en de daarbij behorende waarden. Betrokken mensen die zich thuis kunnen voelen en een gemeenschap in verschillende vormen kunnen zijn.

In de komende jaren werken we **onze visie 'Kerk naar 2025'** uit: samenkomen in kleinere, projectmatige verbanden, elkaar persoonlijk helpen groeien en steunen, helpen groeien in Christus, activiteiten over de generaties heen ontwikkelen als TOP2000 diensten, start-/inspiratiedagen en –weekenden, gesprekskringen, lezingen (IBO), Alpha-cursus en verschillende vormen van kerkdiensten.

We zoeken ook **nieuwe wegen voor de middengroep 20-50-jarigen**, samen met leden van andere Protestantse gemeenten in de Liemers.

Startpioniersbegeleider is hierbij Jaap van Giessen.

Vanuit onze kapel vormen we **samen een wijngaard**, om als druiven aan trossen aan de wijnrank Christus te groeien. Als gemeente zijn we geroepen om verbinding te creëren in Duiven en omliggende gemeenten in de Liemers. Zo houden we **contact met mensen dichtbij en veraf**. Dit door diaconale activiteiten, open Huiskamer en Zending, Werelddiaconaat en Ontwikkelingssamenwerking (ZWO) met Kerk In Actie in Lesbos, Ghana, Libanon en contacten in Nepal. En door ondersteuning van de Voedselbank Arnhem, die de kapel als uitgiftepunt gebruikt en waaraan vrijwilligers van ons bijdragen.

Maatschappelijke inbreng houden we in samenspraak met maatschappelijke instellingen als Mikado, gemeente Duiven, Sociaal Domein, RSD de Liemers, MKB Duiven, buurthuizen, PCOB/KBO, Zonnebloem, Leger des Heils. Dit doen we samen met andere kerken in Duiven zoals Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt, KerkvoorNu, RK kerk en de Irakese christengemeenschap.

Onze kernwoorden zijn hierbij: **Verbinden** met God, en met elkaar; **Ruimte** voor diversiteit en betrokkenheid; **Focus** op de Bron en kerkzijn naar buiten; met **Geestelijke leiding** in navolging van Christus; zoekend **Perspectief** met anderen, naar buitengericht, Gods rijk in liefde laten zien.

Meer informatie: <https://pkn-duiven.nl/>

Protestantse Gemeente Lathum

Lathum en Giesbeek zijn twee dorpen in de Liemers en prachtig gelegen aan de IJssel. Ons pittoreske kerkje staat aan de Kerkstraat in Lathum.

Het kerkgebouw kent een lange historie. Reeds in 1350 was een deel van de huidige kerk als kapel in het dorp aanwezig, getransformeerd tot kerk in 1528 is ze al eeuwenlang het middelpunt van Lathum.

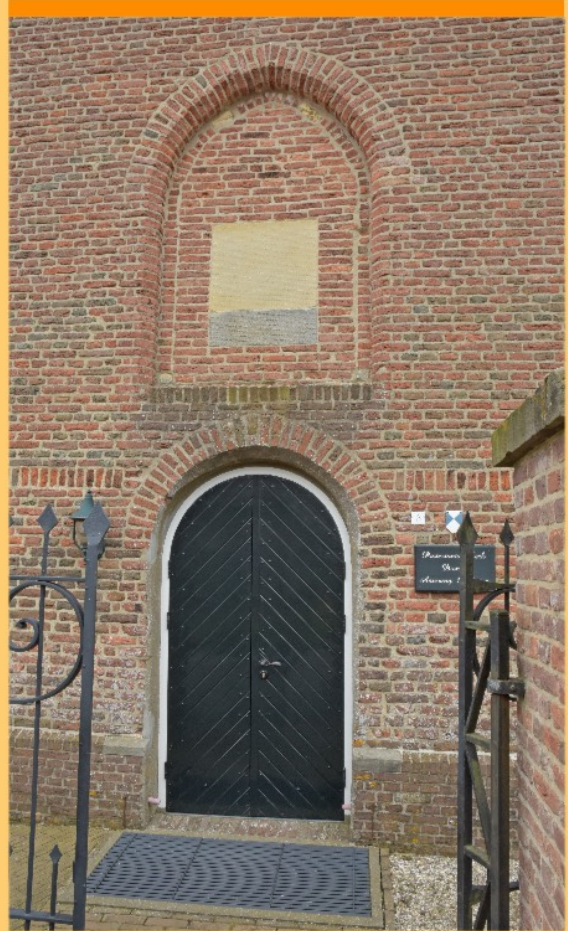
Wij zijn een kleine, levendige plattelandsgemeente, die gedragen wordt door veel vrijwilligers en een dominee in deeltijd.

De reguliere zondagsdiensten vinden grotendeels plaats in de protestantse kerk in Lathum.

Verder is er een actieve samenwerking met de Rooms Katholieke kerk van Giesbeek/Lathum. Onder het **motto "Geloven doen we samen"** proberen we een **gastvrije gemeente** te zijn. **Ontmoeting** en het **omzien naar elkaar** zijn daarbij belangrijke elementen.

De communicatie met gemeenteleden vindt plaats in de twee wekelijkse digitale Kerknieuws. Twee maal per jaar verschijnt een papieren Nieuwsbrief.

Meer informatie: www.kerklathum.nl

Protestantse Gemeente Rijnwaarden

De Protestantse Gemeente Rijnwaarden is een kleine geloofsgemeenschap. De gemeente is gevormd vanuit de **zes dorpen** Aerdt, Herwen, Lobith, Pannerden, Spijk en Tolkamer, tezamen lokaal bekend als 'het Gelders Eiland'. In 2010 vierde onze kerkgemeenschap haar 350-jarig bestaan. De kleine, monumentale, zogenoemde zaalkerk met aanbouw in het dorp Lobith is onze uitvalsbasis.

Bezinning op **wat ons bindt en draagt vanuit het geloofsleven stimuleert**

ons bij alles wat we doen in de kerkgemeenschap.

We delen momenten van bezinning, verdriet en vreugde.

De geloofsgemeenschap is voor ons de drager voor het onderling omzien naar elkaar. We doen graag een beroep op de onderlinge solidariteit en het samen bezig zijn in activiteiten van bezinning en ontmoeting. We willen een levendige kerkgemeenschap zijn met en voor de dorpen en haar bewoners, gesteund vanuit een bredere samenwerking van kerken in De Liemers.

We zijn blij met de trouwe kerkleden en de gasten die zich hier vestigen of op vakantie zijn en langs komen en mee doen.

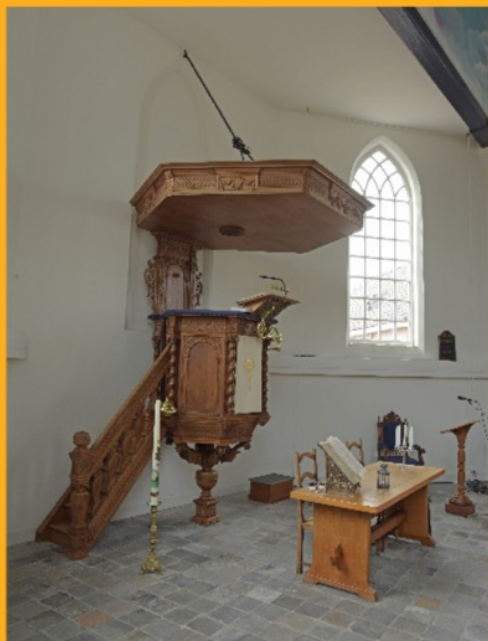
Vieren.

Elke zondag is er een viering, waarin afwisselend de eigen predikant of een predikant uit de regio voorgaat. We houden van zingen. Elke 2e en 4e zondag van de maand zijn de kinderen welkom bij de kinderkerk. Het team van begeleiders heeft regelmatig contact met de RK-parochie en organiseert oecumenische kinderactiviteiten. Een ander team gaat aan de slag met het organiseren van Taizé-diensten.

Activiteiten

Onze ruimten gebruiken we voor initiatieven van mensen binnen en buiten de kerk. Of we ontplooiën zelf nieuwe initiatieven die het gemeenschapsgevoel van samen kerk zijn ontwikkelen en versterken. Zo zijn er: inloopmiddagen voor ouderen, kennismakingsbijeenkomsten voor vluchtelingen, lessen yoga en tai chi, borduur- of knutselgroepen, bezinningskringen rond een thema, de werkgroep Spirizin die films en lezingen organiseert, de wandelgroep en concerten. Vrijwilligers zijn hierbij de drijvende krachten.

Meer informatie: www.pgrijnwaarden.nl

Protestantse Gemeente Westervoort

De Protestantse Gemeente Westervoort ontstond in 2006 na een langdurig Samen Op Weg proces tussen de Gereformeerde Kerk en de Hervormde Gemeente. Mensen met verschillende achtergronden vormen de gemeente. Deels omdat ze uit één van beide partnerkerken zijn gekomen. Deels door uitbreiding van de burgerlijke gemeente Westervoort met een aantal wijken, waar mensen wonen die soms van ver buiten Westervoort afkomstig zijn. Deze mensen brengen hun gewoonten en tradities van elders ook de kerk binnen. De huidige gemeente heeft niet één bepaald karakter.

Onze **missie** is een **open en gastvrije gemeente te zijn**, die bij elkaar komt voor **ontmoeten, met elkaar mee te leven en samen te vieren**. Daarbij willen we Christus navolgen. De Bijbel vormt onze inspiratiebron. De verhalen uit de Bijbel leren ons, dat we moeten omzien naar elkaar en de wereld om ons heen. Dit krijgt vorm in de wekelijkse diensten maar ook in allerlei activiteiten.

Kerkelijk leven

Vanaf maart 2021 is er weer een vaste predikant, ds. Margreet de Bree. De erediensten zijn op zondagochtend om 10.00 uur in ons monumentale kerkgebouw (Werenfriedkerk). De liturgische vorm, grotendeels vast van vorm, kent toch een rijke variatie aan

teksten en diensten. We lezen uit verschillende Bijbelvertalingen: meestal uit de Nieuwe Bijbelvertaling van 2004, maar soms uit die van 1951 of uit de Naardense Bijbel. De Zanggroep Het Nieuwe Lied ondersteunt één keer per maand de gemeentezang. Gasten roemen de wijze waarop de gemeente zingt: met volle overtuiging en zeker niet benauwd voor een nieuw lied met een nieuwe melodie. Voor jongeren na de basisschool leeftijd is er elke maand gezamenlijk met de jongeren uit Duiven Jeugdkerk. Om de week ontmoeten we elkaar en praten gezellig na in het Paalmanhuis onder het genot van koffie, thee of limonade. De werkgroep Inspiratie, Bezinning en Ontmoeting organiseert jaarlijks veel activiteiten.

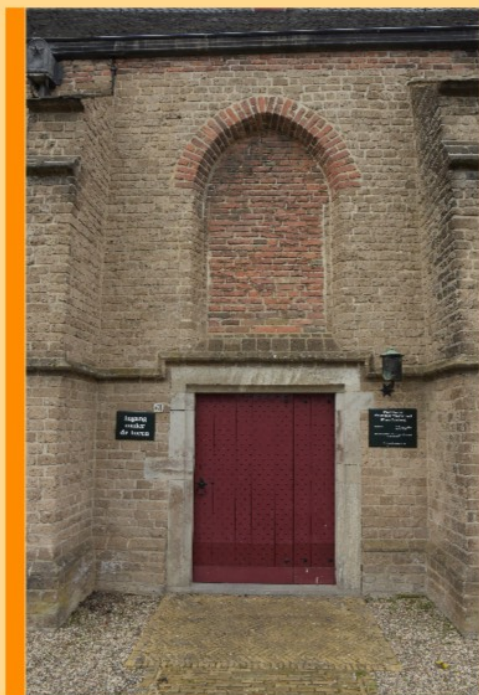

Uitdagingen

De gemeente verandert langzaam van karakter. Door afname van kinderen zijn er geen kindernevendiensten meer. Ook neemt de groei van nieuwe gemeenteleden af, waardoor de vergrijzing toeneemt. Wat dat gaat betekenen is nog niet helemaal te overzien. Het huidige veelkleurige karakter van de gemeente zal zeker veranderen. Gelukkig is er **grote betrokkenheid van allerlei groepen en veel gemeenteleden spannen zich in en dragen hun steentje bij**. Zo kunnen we toekomstige uitdagingen aan en als kerkgemeenschap voortgaan en zichtbaar blijven voor de inwoners van Westervoort.

Meer informatie:

<https://www.werenfried.nl/kerk/>

Protestantse Gemeente Zevenaar

Aan de oude muur onder de prachtige gebrandschilderde ramen van onze historische kerk uit 1660 hangt een bordje met de naam "**Ontmoetingskerk**" erop. Een naam die veel voorkomt op kerkgebouwen in ons land. In die zin niets bijzonders. Maar het is een naam die alles omvat, waar wij ook voor staan.

Mensen uit **onze kerkgemeenschap** komen samen rond de kerkdienst voor geloofsbeleving, bezinning en meditatie. Zij ontmoeten elkaar na afloop van de viering in "Ons Huis" en delen lief en leed onder het genot van een kop koffie. Daaraan ontleen we onze bestaanszekerheid als kerk en vinden we de "drive" om echt samen kerk te zijn in de breedste zin van het woord.

We prijzen ons gelukkig met een **groot aantal vrijwilligers**: ambtsdragers, contactpersonen en medewerkers. Door hun inzet komen de bijna 900 leden die onze gemeenschap telt zoveel mogelijk tot hun recht. Dit in goede en minder goede tijden.

Samen betekent voor ons de **binding levend houden in woord en daad**. Dit ondanks de teruggang in gemeenteleden en jeugdige deelname. Koning Covid de 19e verhindert al geruime tijd het kerkbezoek ten koste van samenzang, gemeenschappelijke beleving en begeleiding van ons eigen gemengd koor One Step Beyond. De

mogelijkheid om kerkdiensten live in de huiskamer te brengen biedt nieuw perspectief, ook als de kerken weer open mogen zijn.

Onze Ontmoetingskerk kan zo met **nieuw elan** en onder leiding van predikant en kerkenraad - "**een gastvrije gemeenschap zijn** die, geïnspireerd door het leven en werken van Jezus, sterk genoeg is om bij te dragen aan een leefbare, sociale en eerlijke wereld" (citaat uit onze missie). Voor klimaat en sociale gerechtigheid spannen we ons in onder de vlag van "Groene Kerk" en organiseren themadiensten, workshops en opruimacties.

De **toekomst** is onzeker, net als midden jaren '90 toen gereformeerd en hervormd Zevenaar aarzelend, maar allengs vastberaden en eendrachtig "Samen op weg" gingen. Nu zijn er nieuwe goed functionerende verbanden zoals de werkgroep Inspiratie, Bezinning en Ontmoeting (IBO), de uitwisseling van predikanten en organisten en de inspirerende Corona-kerkdiensten afwisselend vanuit de vijf kerken. Dat geeft hoopvol richting aan het geleidelijke proces van samenwerking als PKN-kerken in de Liemers: in **verbondenheid en solidariteit!**

Meer informatie:

<https://pkn.kerkenzevenaar.nl/>

“Eigen vierplek voor iedereen van groot belang”

Leen den Besten, emerituspredikant te Zevenaar.

Protestantisme in de Liemers

LdB: “Tijdens de Reformatie en de 80-jarige oorlog werd de Republiek der Nederlanden protestants. Zevenaar, Groessen, Wehl en

Duiven vielen in die tijd onder het hertogdom Kleef. De andere gemeentes vielen onder Gelre. Het protestantisme was in Gelre de enige toegestane godsdienst maar in de Kleefse gebieden was er godsdienstvrijheid vanaf het begin van de 17de eeuw.

In de Gelderse dorpen werden de katholieken gedwongen hun kerken over te dragen aan de protestanten, omdat het calvinisme de nieuwe staatsgodsdienst was. In de Kleefse gebieden mochten beide geloofsgemeenschappen hun eigen kerken hebben.

In latere eeuwen zijn een aantal kerken weer teruggegeven aan de katholieken. Maar in Aerdts kwam men bijvoorbeeld niet tot overeenstemming en daardoor mochten de hervormden de voormalige rooms-katholieke kerk behouden. Vanaf ongeveer 1660 konden er eigen kerken gebouwd worden door de protestanten. De kerken in Zevenaar en Lobith zijn daar voorbeelden van.

Het protestantisme is niet in alle kernen gelijk geworteld. Zo waren en zijn de protestanten in Zevenaar maar een kleine groep (7 tot 10%) maar Westervoort had een grotere protestantse gemeenschap.

In Zevenaar vormden de protestanten een klein groepje van vooral welgestelde herenboeren, Kleefse ambtenaren en kleine adel. Zij

verzetten zich tegen katholieke zaken (protestbeweging) en wilden meer zeggenschap hebben over hun manier van geloven. Protestanten waren vanaf het begin gericht op onderwijs en ontwikkeling van de gemeentelieden.

Ze stichtten al gauw een basisschool en later ook een Latijnse school. Ook besteedden ze veel aandacht aan geloofsoverdracht aan jongeren door middel van catechese. De structuur was van beneden af opgebouwd in tegenstelling tot de top down benadering binnen het katholicisme. De Kleefse gebieden waren allemaal Duits georiënteerd. Dat gold ook voor de aangestelde predikanten. Een van hen bleef in hoog Duits preken in plaats van in het dialect, dat de mensen beter verstonden”.

Hervormden en gereformeerden

De gereformeerde kerk in de Liemers is pas in de 19de eeuw ontstaan en wel als streekgemeente met een kerkje in Westervoort. Met de groei van Duiven is die streekgemeente gesplitst in Westervoort/Duiven en Zevenaar/Rijnwaarden (Lobith en Herwen/Aerdts).

LdB: “De geschiedenis van de gereformeerde en hervormde gemeenschappen werkt nog steeds door in de mentaliteit van de dorpen van nu. De meeste gereformeerden kwamen van oorsprong niet uit dit gebied, terwijl de hervormde gemeente hier in de boerengemeenschappen geworteld was. De gereformeerden hebben meestal wat strakkere ideeën aangehangen dan de hervormden, die over het algemeen wat lossere waren in leer en liturgie.

Deze kleuring is, als je van een afstand kijkt, nog steeds in beperkte mate terug te vinden. De samenvoeging van de beide geloofsgemeenschappen is overal redelijk soepel verlopen. Didam liep in die zin voorop. Daar werkten de beide protestantse kerken al vroeg intensief samen. Maar ook in de andere gemeenten is die samenwerking allemaal goed van de grond gekomen”.

De toekomst van het protestantisme in de Liemers

Leen den Besten heeft als (emeritus)predikant in alle kernen in de omgeving gepreekt en kent ze dus goed. Hij vindt de eigen vierplek voor iedereen van groot belang.

LdB: "Daar is men kerk met elkaar, daar leeft men in en met de eigen gemeenschap. Deze gemeenschap blijft van groot belang in het dagelijkse (dorps)leven. De pastorale en sociale elementen zijn dragende pijlers van de geloofsbeleving. Daarbij moet de vergaderstructuur eerder minder dan meer worden.

Wel is het zo dat de eisen rondom kwaliteit steeds meer toenemen. Kijk naar de kerkbladen en de gestreamde diensten. Die mogen er niet amateuristisch uitzien. Men verlangt enerzijds een hoge mate van professionaliteit door goed samen te werken en anderszins wil men de eigenheid behouden. Daar kan een spanningsveld tussen bestaan. Maar het belangrijkste is de (h)erkenning van de eigen gemeenschap".

Wie is Leen den Besten ?

Leen den Besten (Goudriaan, 1946) is emeritus predikant en schrijver van talloze boeken en artikelen over maatschappelijke, theologische, filosofische en cultuur- en kerkhistorische onderwerpen. Hij is in 1982 als hervormd predikant begonnen in Lemelerveld (Overijssel). De samenwerking tussen de gereformeerden en hervormden werd daar destijds op poten gezet.

Toen hij in 1989 naar Zevenaar verhuisde hielden de gereformeerden en hervormden daar al samen kerkdiensten. Met zijn gereformeerde collega is hij destijds gestart met het samenvoegen van het pastoraat van beide kerken. Gezien de grootte van het werkgebied werd gekozen voor een wijkindeling Zevenaar West en Oost. Uiteindelijk werden in diverse stappen beide kerken samengevoegd, omdat er een heleboel dubbel (vergader)werk gedaan werd. Naast deze praktische ervaring heeft Leen zich tijdens en na zijn actieve loopbaan verdiept in de geschiedenis van de protestantse kerken in de Liemers. Eric van der Wal en Irene Brinkman spraken hem hierover.

Colofon

Leden Redactiegroep:

Gonnie van Eck, Willie den Hartog, Arend van Maanen, Dick Schep, Cora Verburg, Paul Vlaardingerbroek, Eric van der Wal. Interviews: Irene Brinkman

Vormgeving en fotografie:

Ton ten Broek

Leden Kerngroep:

Jan Wes (Didam), Bert Meijers (Duiven), Adri Breure (Lathum/Giesbeek), Niels Quartel (Rijnwaarden), Eric van der Wal (Zevenaar), Alle Jonkman (namens predikanten)

Leden stuurgroep:

Aan de samenstelling wordt gewerkt. Er zijn inmiddels aan de moderamina namen voorgedragen vanuit Didam, Duiven, Lathum/Giesbeek en Zevenaar.

Meer willen weten? Neem contact op met de scriba van uw kerk:

Didam

Mw. J. Dieneske, scriba@pkn-didam.nl, 0316-525884

Duiven

Tammo Hoogakker, scriba@pkn-duiven.nl, 0316-266108

Lathum

Ria Klein Ikkink, scriba@kerklathum.nl, 0313-437379

Rijnwaarden

Tiny Edink, info@pgrijnwaarden.nl, 0316-543691

Westervoort

Frieda van Geest, scriba@prot-gem-westervoort.nl, 026-3117557

Zevenaar

Joke Beernink, scriba@kerkenzevenaar.nl, 0316-526441